

TARTIŞMA

İsmail Hakkı KILIÇ*

“Çekicimi taşa vurduğum anda, orada siyaset başlar”

Yazımın başlığı, ömrünü jeoloji mesleğine adanmış meslek büyüğüm Neşat Konak'a aittir ve 2006 yılında MTA konferans salonunda JMO'nun oturumlarından birinde kullanmış olduğu cümleydi. O günkü oturumlarda konuşulanlardan beni en çok etkileyen de bu cümle olmuştu. Nedeni; sömürge madenciliğinin pervasızca ülkemizde at oynattığı koşullarda bu konuşmanın yapılmış olmasıydı. O günlerde konuşulması gereken, fakat konuşulmayan bir önemli noktaya vurgu yapılmıştı. Evet, jeolog çekicini taşa vurduğu anda siyaset başlıyordu. Bu konuda duyarlı bir kuşaktan geliyorduk. Çekicimiz kayaçla buluşurken bilinmeliydi neye, kime, kimlere hizmet ettiği.. Ülke çıkarları, halkımızın refahı, ulusal kalkınma için jeologun çekici kayaçla buluşmalıydı. Bu kültürle yetişmiştik. Üniversite yıllarından taşıdığımız “**Tam Bağımsız Türkiye**” bilinci; okul bitimiyle başlayan meslek yaşamımızda ve JMO meslek örgütlülüğünde, “**DOĞAL KAYNAKLARIMIZIN GERÇEK SAHİBİ HALKIMIZDIR**” gerçeğiyle buluşmuştu. Artık jeoloji mühendisiydik. Dar bütçesiyle bizleri okutmaya çalışan ailemize ve bizlere burs vererek okutan Cumhuriyetimize karşı görevimizi yapmanın sorumluluğunu taşıyorduk.

Kafamda hiç silinmeyen bu cümle üzerine yazı yazmamın nedeni; azgınlaşan, hiçbir engel tanımayan uluslararası yabancı maden şirketlerinin yerli ortaklarıyla ülkemizde yaptıkları “madencilik faaliyetleri” sonucu doğal kaynaklarımız, ormanlarımız, sularımız, tarımsal topraklarımız, özetle bütün ekosistemimize verdikleri zararlarla birlikte, maden arama-cılığının ilk basamağında jeologun çekicinin kayaçla buluşmasıyla başlayan politikanın ne olduğunun, ne olması gerektiğinin ve sonuçta bunların ülke çıkarlarına dönük olup olmadığı

üzerine yararlı bir tartışma zemininin oluşturularak bir sorgulama sürecinin başlatılmasını istemem olmuştur.

Ayrıca, ülkemiz madencilik tarihinin sadece 1985'lerden itibaren başlayan “**piyasa madenciliği**”inden ibaret olmadığını, bunu kabullenmenin yazgı olamayacağını, ülke çıkarları doğrultusunda madencilik politikasının ülkemizde yaşanmış olduğunu ve bunun 21. yüzyılda yine geçerli olabileceğine dair bir tarihsel bilincin zihinlere aktarılmasını istedim.

Jeolog-çekiç-kayaç üçlemesinden ortaya çıkan siyaset konusu; ülkemizde 24 Ocak 1980 tarihi milat alınarak, 24 Ocak 1980'nin öncesi ve sonrası dönemlerinde irdelenecektir. Buna neden de 24 Ocak 1980'in yabancı sermayenin ülkemiz üzerindeki egemenliğinde önemli bir dönemecin başlangıcı olmasındandır.

Tüm bu dönemlerde konu ayrıca, Harun Karadeniz'in mühendislere olan söylemi içerisinde ve çok değerli hocamız Prof. Dr. İ. Enver Altınlı'nın “**JEOLOG MESLEĞİ AHLAK YASASI**” kapsamında işlenecektir.

Bununla birlikte ülkemizi “**24 Ocak 1980 Kararları**”na getiren süreçlerin; yabancı sermayeye konulan sınırlamaların gevşetildiği **Mayıs 1947** ve **Mart 1950** tarihleri ile başladığını, **DP döneminde** de; **02/08/1951**'de çıkartılan “**Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu**”nu takiben, **18/01/1954**'deki **6224 sayılı “Yabancı Sermaye Teşvik Kanunu”** ile Amerikan petrol şirketlerinin avukatı **Max Ball**'e hazırlatılan **08/03/1954** yılı **6326 sayılı “Petrol Kanunu”** ile bu alanın da yabancı sermayeye açılmasıyla hız kazandığını ve bizi 24 Ocak 1980'lere getirdiğini de unutmamalıyız. Yabancı sermayenin ülkemize girişinin yakın tarihimizdeki başlangıcı bu anlamda önemlidir ve bugünden koparılmamalıdır.

Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Yüksek Mühendisliği Bölümü'nden 1977'de mezun olup, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde çalışma hayatına başladığımda mühendislik anlayışımın oluşmasında, 1968'lerin devrimci öğrenci liderlerinden Harun Karadeniz'in söyledikleri oldukça etkili olmuştur. Şimdi Harun Karadeniz'in o yıllardaki söylemine bakalım:

“Öğrenciliği bitirip meslek hayatına atılacak biz mühendisler için iki yol vardır. Bu yollardan biri, kim için ve ne için üretim yaptığını düşünmeksizin egemen sınıfların yararına üretim yapmaktır. Kısaca, neden ve niçinini düşünmeksizin, bir miktar karşılığında üretim yapmak, yani robotlaşmak.

İkinci yol ise, kim için ve ne için çalıştığını bilerek, emekçi halkın yararına üretim yapma olanaklarını aramaktır. Bir başka deyişle, ikinci yol küçük bir azınlığın yararına robotlaşmak değil, büyük çoğunluğun, yani toplumun yararına çalışarak insanlaşmak yoludur.”

Evet, Neşat Konak'ın söylemi de; jeologun çekicinin kayaca değerken ortaya çıkan politikanın ikinci yolda, halk yararına üretim yapma yolunda olması gerektiğini anlatıyordu. Bu anlamda beni çok etkilemişti. Çekiç kayaçla buluşurken başlayacak olan politikanın halk yararına, ülke çıkarlarına dönük üretimleri belirlemesini istiyordu. Ya da ben böyle anlıyordum.

Cumhuriyet döneminde doğal kaynaklarımızın araştırılıp bulunması çalışmalarında jeologun çekici kayaçla buluşurken hedeflenen; ülke sanayileşmesinin ihtiyacı olan hammaddeyi bulup ortaya çıkarmaktı. Çekicinin kayaçla buluşmasının ruhu böyleydi.

“1923-1938 Cumhuriyeti”nde en büyük dava: *“İktisadi kalkınma savaşının ilk adımı, hammaddecilikten kopmaktır. Çünkü, hammaddecilikte kalmayı kabul eden bir ülke, sömürge ekonomisi olmayı kabul etmiş demektir. İş, bu kadar basittir. Zaman, hangi zaman olursa olsun, bu kadar basit fakat doğru olan şey değişmez.”*¹ olmuştur.

Bu nedenle memleketi hammaddecilikten (sömürge madenciligi), müstemleke iktisadından (sömürge ekonomisinden) kurtarmak Cumhuriyeti kuranların en önemli davası haline gelmiştir. Çünkü bağımsız bir ülkeydik ve bağımsızlığın gereği buydu. Bunun için de Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Etibank,

Sümerbank kurulmuştu. Jeologun çekici de kayaçla ülke kalkınması için buluşuyordu. Harun Karadeniz de söyleminde; “küçük bir azınlığın yararına robotlaşmak değil, büyük çoğunluğun, yani toplumun yararına çalışarak insanlaşmak” vurgusunu bizlere işaret ediyordu.

1978'lerde JMO örgütlülüğünde temel anlayışımız haline getirdiğimiz **“DOĞAL KAYNAKLARIMIZIN GERÇEK SAHİBİ HALKIMIZDIR”** sloganımız da, çekicimizin kayaca halkımız çıkarları için buluşmasına dair yapılan vurguydu.

Bu gelenek 1980'lere kadar devam etti. **“24 Ocak 1980 Ekonomik Kararları”** ve arkasından gelen **12 Eylül 1980** Amerikancı darbe sonrası dayatılan **serbest piyasa ekonomik düzeninin** gereği olarak; **“her şey özelleştirilmeliydi ve devlet ekonomiden çekilmeliydi.”** Cumhuriyetin kurumsal yapıları da bu programa uygun olarak **“değişim, dönüşüm”** sürecine alınmalıydı. Bunların hepsi yapılmaya başlandı. 1985'lerde MTA'nın da enstitü yapısı terk edilerek, **“MTA Genel Müdürlüğü”**ne dönüştürüldü. Böylece MTA'ya piyasa ekonomisinin ihtiyaçlarını karşılayan bir **“yapı”** kazandırıldı. **“Cumhuriyet Kalkınması”**nın temel taşlarını oluşturmuş olan ETİBANK ve SÜMERBANK'ta piyasa anlayışının kıskaçında parçalandı ve şirketleştirildi. 1990'lardaki tek kutuplu dünya; sahiplerince, “küresel bir köye” dönüştürülmüştü. Bu **“yeni dönem”**; sahip olduğumuz değerlerin de terk edilmesinin alt yapısını oluşturuyordu. **Ekonomiler sömürgeleştirilirken, o ülke insanların kafaları da sömürgeleştiriliyordu.** Piyasa ekonomisi herkesi etkileyip sarsarken bu **“yeni ortam”** jeoloji meslek alanında; JMO örgütlülüğü dışında görülmeye başlayan **“yeni yapılanmaları”** da üretiyordu. Piyasa ekonomisinin ihtiyaçlarını madencilik alanında karşılama adına bunlar yapılıyordu. Doğal kaynaklarımız artık bu ülkenin, bu halkın değil; **“Küreselleştirilmiş dünya”** nın **“ortak malı”** ydı ve küresel şirketlerin kullanımına açılmıştı. Çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) önündeki bütün engeller de kaldırılmıştı. Böylece piyasaya dönük oluşan bu yapılanmalarla ÇUŞ'lara rehberlik hazırlıkları yapılıyor, artık bütün değerlerimizin, ilkelerimizin piyasa çıkarlarına dönüşümü tamamlanırken, jeologun çekici de kayaçla bunun için buluşuyordu...

1985'lerden itibaren yabancı sermayenin

önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte çok uluslu altın şirketlerinin ülkemize çullanmalarıyla yaşanan “**Madencilik faaliyetleri!**”yle dağlarımız, ormanlarımız, halkımızın geçim kaynakları yok edilmiş, siyanürle zehirlenmiş, halkımıza bırakılan sadece siyanür havuzları olmuştur. Ormanlarımız, dağlarımız, sularımız, ekosistem bütünlüğüyle ÇUŞ’ların talanına, yağmalanmasına terkedilmiştir. Altın arama çalışmalarında jeolog çekiçleri ÇUŞ’ların çıkarları için kayaçlarla buluşturulmuş ve bu durum tek seçenek olarak kabullenilmesi gereken bir yazgıya dönüştürülmüştür. Bu yağmanın karşısında olanlar “**Madencilik düşmanları**” olarak yaftalanmışlardır. Altın madenciliğiyle ilgili olarak TMMOB’nin Mart 2001’de hazırlanmış olduğu rapor; AMD (Altın Madencileri Derneği) tarafından, “**TÜRKİYE’DE ALTIN MADENCİLİĞİNİ ENGELLEMEYE YÖNELİK ASILSIZ İDDİALAR ve GERÇEKLER**” adlı kitapçıkta, “**46 madde**” de “**çürütülmeye!**” çalışılmıştır. Bu yapılmaya çalışılırken adeta uluslararası altın şirketlerinin aklanması ve onların çıkarlarının sözcülüğü de üstlenilmiştir. Ayrıca başka bültenlerinde de yine ülkemizdeki “**altın madenciliği savunucuları**”nca, Cumhuriyet Dönemi Madenciliği yok sayılmış ve YABANCI SERMAYE kurtuluş olarak görülmüştür. AMD grubu meslektaşlarımızın bülteninde, YABANCI SERMAYE başlığı altında yazılanlara bütünüyle bir bakalım:

“Özellikle altın madenciliğindeki yabancı sermayeli şirketlerden hareketle, emperyalizmin sömürsünden ve hatta ülkemiz topraklarının talanından söz edilmektedir. Altın madenciliğinin ülkemizin birçok yerinde yapılabilir olması ve buralara yabancı şirketlerin doluşması, ülkemiz jeolojisinin altın oluşumuna çok elverişli olmasının ortaya koyduğu bir yazgıdır.

Çok uluslu şirketler, Özal döneminde, 1985’te yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu ile maden ruhsatına sahip olma hakkını almışlardır. Kim, elin yabancısı yerine yer altı kaynaklarını kendisinin çıkarmasını istemez ki? Gerek ülkemizin karmaşık jeolojisi, gerekse artık yüzeyde cevherleşme bulunamaması ve öte yandan kullanılan yeni teknolojilerin yüksek sermaye gerektirmesi yabancı şirketlere fırsat yaratmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca,

o güne kadar altın madeni varlığı ortaya konmamış iken yabancı şirketler, modern arama teknikleriyle altın cevherleşmelerini belirlemiş ve işletme tesislerini kurmuştur. Ülkemizde çevreye duyarlı madenciliği, 1985 yılından sonra altın madenciliği için ülkemize gelen yabancı şirketlerden öğrendiğimizi söylemede sakınca yoktur. Bu gelişme hem arama hem de işletme konularında uzmanlaşmış yerli teknik kadroların yetişmesine olanak sağlamıştır.

Yabancı sermayeli şirketlerin yer altı zenginliklerimizi yağmalanmasını engellemek amacıyla madenciliğin sadece devlet eliyle yapılması istenebilir.² Altın madenciliğinin karşısına dikilirken asıl amacın bu olduğu, yaşadığımız çevrenin yok olacağı tehdidinin arkasına sığınmadan kamuoyuna açık ve dürüst olarak söylenmelidir. Bütün ekonomimizin göbekten bağlı bulunduğu kapitalist sistem içinde sadece altın madenciliğini yabancılara kapatmak ne kadar akılcıdır ve olabirliği var mıdır? Böyle bir işe girilirse, yabancı sermayeye ve yatırımlara aşırı ölçüde gereği olan ekonomimizin içine düşeceği duruma bakmak gerekir. Ayrıca, ulusallaştırıldığında, altın madenlerine ilişkin çevre sorunları sona ermecektir.”³

Evet, meslektaşımızın yabancı sermayeye, çok uluslu- uluslararası yabancı şirketlere ve onların altın madenciliğindeki önemleri üzerine kendi bülteninde yazdıkları görüldüğü gibi bütünüyle böyle... Tam da **ülkesinin çıkarlarına; emperyalist yabancı altın şirketlerin çıkar gözlüğüyle bakan bir ‘sömürge anlayışı’ örneklemesi...**

İlk paragrafta, özellikle altın madenciliğinde, yabancı sermayeli şirketlerin ülkemiz topraklarındaki talanı bu meslektaşımızca henüz görülmemiş olacak ki “**söz edilmektedir**” tabiri kullanılıyor. Bu şirketlerin ülkemize doluşması “**ülkemiz jeolojisinin altın oluşumuna çok elverişli olmasının ortaya koyduğu bir yazgı**” olarak kabul ediliyor. Emperyalizmin kabulü ve mandacılık bu sözcüklerle gizlenmeye çalışılıyor.

İkinci paragrafında, ülkemizi sömürgeleştirme programı olan “**24 Ocak Ekonomik Kararları**” sonrası yaşanan “**ÖZALİZM**” süreçlerinde; yabancı şirketlerin önündeki bütün engellerin kaldırılmış olmasını meslektaşımız, bunlar adına bir fırsat olarak görüyor, alkışlı-

yor. “Çevreye duyarlı madencilik”, ülkemize 1985’den sonra gelen yabancı altın şirketlerinden öğrenmiş olduğunu beyan etmekte de bir sakınca görmüyor. Cumhuriyet dönemini; altın madeni varlığını ortaya koyamamakla yargılıyor.

Üçüncü paragrafında ise, bir yandan altın madenciliğinde çevreyi yok edecek bir tehdidin olamayacağını açıklamak isterken, diğer yandan da “ulusallaştırılmada da altın madenlerine ilişkin çevre sorunlarının sona ermeyeceği” söylemiyle de çelişki içine düşüyor.

Şimdi 1985’lerden 2021’lere kadar ülkemizde genelde madencilik, özelde altın madencilik adı altında yapılanlara, yaşanılanlara bir ufuk turu ile bakalım:

- Hidroelektrik Santralleri (HES) ile su kaynaklarımız yağmalanıyor, talan ediliyor, derelerimiz damarlarından kesiliyor,
- Jeotermal Enerji Santralleri (JES) ile tarımımız, ovalarımız yok olma tehlikesiyle karşı karşıya,
- termik santrallerde filtreleme yok durumda, denetimsizlik içinde ve tüm yaşamı tehdit ediyor,
- mermer ocağı, taşocağı faaliyetleri yine büyük bir başı bozukluk, kontrolsüzlük içinde ve tarımsal hayatı, yaşamı, ekosistemi tehdit altına alıyor,
- Altın madencilik sonrasında Bergama-Ovacık, Kışladağ, Gümüşhane, Artvin- Cerrattepe, Ordu-Fatsa’nın dağlarında, Kazdağlarında ormanlarımız, su kaynaklarımız, bütünüyle ekolojik denge ÇUŞ’ların ve yerli işbirlikçilerinin ablukasında ve talanındadır ve bir sel gibi ne varsa alıp götürüyorlar. Doğasına sahip gelen halk güçlerine düşen pay yine vatan hainliği oluyor.

Kazdağları’nda altın madencilik faaliyetleri içinde olan bir yabancı uluslararası altın madencilik şirketinin yerli ortağı; “Maden için 30 yıl bekledik, 3-5 ay daha bekleriz” diyor. Yine “Bir ülke bir kimyasal bileşik bu kadar problem yaşar mı? Bizim orada siyanür kullanacağımız doğru, siyanürün öldürücü olduğu da doğru, ancak bizim aklımız var o zaman siyanür içmeyelim” diyerek siyanürün tek zararının içildiği taktirde ortaya çıktığını savunabiliyor. SİYANÜRÜ İÇMEZSEK ÖLMEYİZ(!)⁴ şeklindeki üst söyleminin

yorumunu altın madencilik savunucularına bırakıyorum...

1860-1940 yıllarında Fransızlar tarafından işletilen Balya Kurşun Madeni’nden geriye 4 milyon ton zehirli atık kaldığı (İbrahim Günel, 21/05/2002, Radikal) ve kurşun madencilik yapılan bölgede 100 yıldır tek bir otun bitmediği (Metin Sert, Ağustos 2019, Ekoloji Birliği) hiç ama hiç unutulmasın.

1985’lerden itibaren başlayan, 2020’lerde ve günümüzde azgınlaşmış, vahşileşmiş haliyle devam eden piyasa madenciliğinin sonuçları olarak yağmayı, talanı, ekolojik varlığımızın yok edilmesini, doğal kaynaklarımızın tamamen ÇUŞ’lara teslim edilmesini iliklerimize kadar yaşıyoruz. Bu yaşadıklarımızın adı madencilik(!) değildir, “SÖMÜRGE MADENCİLİĞİ”dir.

Çok uluslu şirketlerin Özal döneminde; 1985’te yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu ile maden ruhsatına sahip olma hakkını elde etmelerini kendi ülkeleri için fırsat olarak görmek ve bizlere öngördükleri “Çevreye Duyarlı Madencilik!”i, 1985 yılından sonra altın madencilik için ülkemize gelen yabancı şirketlerden öğrenildiğini söylemekte sakınca görmemek ancak kafaların sömürgeleştirilmesi ile açıklanabilir.

Cumhuriyet dönemi madenciliğini yok sayan, ya da kendi tarihine yabancılaştırmış yabancı sermaye hayranlarına; ülkemizde “Cumhuriyet Dönemi Madencilik”nin de var olduğunu hatırlatarak devam edelim:

Cumhuriyet ekonomisinde var edilen kalkınma, sanayileşme üzerinden planlanmıştır. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Etibank, Sümerbank sanayileşmenin temel kurumları olmuşlardır. Bunlar zincirin halkaları gibi birbirine bağlı sanayileşmenin, kalkınmanın kaleleridirler. Bu anlamda Cumhuriyet yönetimi kararını vermiştir: Sanayi ekonominin merkezinde yer alacaktır. Sanayileşmenin ABC’sini oluşturacak olan hammadde- üretim-pazar zinciri birbirine garantili biçimde bağlanacaktır. Memleket hammaddecilikten, müstemleke iktisadından (sömürge ekonomisinden) kurtarılacaktır.* Bu öngörüyle Cumhuriyet döneminde 11 Temmuz 1933’de Sümerbank ve yine 1933’te Petrol Arama ve İşletme İdaresi, ardından Altın Arama İdaresi kurulur. 14 Haziran 1935’te Maden ve Tetkik Arama Enstitüsü ve Etibank, 24 Haziran 1935’te Elekt-

rik İşleri Etüt İdaresi kurulacaktır.

Durum böyleyken; 1985'lerden bu yana madencilik alanında yapılanlar, izlenen politikalar Cumhuriyet'in var olan bütün kazanımlarının yok edilmesi üzerine inşa edilmiştir. Görüldüğü gibi, tüm bu dönemlerde tercih edilen ekonomi politikalarının ruhu; maden arama çalışmalarında, jeolog çekicinin kayaçla buluşma noktasındaki politikaya da direkt yansımıştır. Cumhuriyet dönemi ve 1980'lere kadar devam eden süreçlerde jeolog çekici kamusal çıkarlar, ülke çıkarları için kayaçla buluşurken, 1985'den itibaren günümüze kadar devam eden özelleştirmeci piyasa koşullarında şirketlerin ve piyasa aktörlerinin çıkarları tayin edici olmuştur. Yazının başlığını oluşturan cümle bu nedenle çok önemlidir ve bunun üzerinde verimli bir tartışmanın zeminini oluşturabilirsek en büyük kazancımız da bu olacaktır.

Yazı başlığımız, yazının başında da belirttiğim gibi ayrıca, "JEOLOG MESLEĞİ AHLAK YASASI" ile de iç içedir. Bu yasayı jeologlara kazandıran **Prof. Dr. Jeolog İ. Enver Altınlı** hocamızı saygıyla anarken, bu meslek ahlak yasasını JMO ortamına taşıyan ve ısrarla JMO'nun anayasası olması doğrultusunda beraber olduğumuz arkadaşım **Şahin Şevki Bayraktaroğlu**'na da ayrıca teşekkürler.

Şimdi saygıdeğer hocamız Prof. Dr. İ. Enver Altınlı'nın meslek yaşamı boyunca saha jeolojisi dersinin başında öğrencilerine jeoloji mesleği ahlak yasaları konusunda yaptığı kısa ve öz açıklamayı aktaralım:

JEOLOG MESLEĞİ AHLAK YASASI

1. Meslek uygulaması için derslerden geçmekle yeterlilik kazanılmış olmalı; uygulama bilimsel doğrulukla yürütülmelidir.
2. Jeolog mesleği uygulamasında topluma karşı sorumluluk (güven, sağlık, gönenc vb.) başta gelir.
3. Meslektaşları veya meslek kurumlarını güç duruma sokacak davranış, bildiri, sav ve küçültmeden sakınmalıdır.
4. Yan tutmanın ileteceği sakıncalı davranışa düşmemeli, kanıtını veremeyeceği abartmalı ve köksüz savdan kaçınılmalıdır.
5. Yasadışı duruma ve davranışa karşı oyu istendiğinde, kişisel doğru kanısını, verileri aşan savlara kapılmadan, dayanaklarıyla sunmalıdır. Eğer kendisi örnek öz-

dek yarar sağlamış veya özelleştirme payı almışsa savında bunu açıkça belirtmelidir.

6. İş almada yalnız kendi çıkarını düşünerek bir meslektaşın ya da örgütün zararına olacak fiyat kırmadan sakınmalıdır. Eğer bir gelenek yoksa, hizmet karşılığında ölçüyü sığmaz aşırı istemlere gidilmemelidir. Ağırbaşlılıkla bağdaşmayan reklamlar ve araçlar kullanılmamalıdır.
7. Jeolog iş aldığı kurum yararına çalışmakla yükümlüdür. Yakışsız bir durumu işverene bildirmeli, yolsuzluğa katılmamalı, zorlanırsa işi bırakmalıdır. Bu yönde para kabul etmemelidir. İşverenden gizleyeceği bir iş görmemelidir. Kamu hizmetinde çalışanlar özel iş kabullenmemelidir. Dedikodulara katılmamalıdır.
8. Yazım, çizim vb. alıntılarını yöntemince belirtmeli, başkalarınınkini kendinmiş gibi göstermemeli, böyle bir izlenime yol açmamalıdır. Yardım gördüğü kimseleri, yardım türü ile birlikte adlarını anarak abartmasız teşekkürde bulunmalıdır.
9. Kendisini yetiştirmiş olanlara şükran borcu olarak mesleğe yeni girenlere her yönde yardımcı olmalıdır. Gözetim işlerinden aşırı sıklıktan veya yersiz kişisel isteklerden kaçınılmalıdır.
10. Üst ve astlarıyla iyi geçinmeli, verilen işi beğenmezlik etmemeli, işbirliğinden kaçınmamalı, topluluklardan uzaklaşmamalı, yönetimde görev almalıdır. Sosyal çalışmalarla dayanışmalardan kaçınılmalıdır.
11. Kendisine aktarılmış gizli bilgileri, çıkar karşılığı olmasa bile başkalarına yarar düşüncesiyle sözlü veya yazılı vermemelidir.
12. Belli bir jeoloji kolunda meslek uygulaması eğer izne bağlanmışsa buna uyulmalı, yetki dışı alanlarda iş almamalıdır.

"Çekicimi taş vurduğum anda, orada siyaset başlar" söylemi üzerinden düşüncelerimi sonlandırırken, ülke gerçekleri temelinde aşağıdaki tespitlerle yazımı tamamliyorum:

1- **1985 öncesi dönemlerde ülkemizde, Cumhuriyet dönemi madenciliğinin etkisi söz konusudur.** Cumhuriyeti yönetenler hammadde madenciliğini reddetmişlerdir. Bunu sömürge madenciliği olarak adlandırmışlardır.

Cumhuriyet dönemi madencilikte planlama vardır, sanayileşme ve kalkınma hedeflenmiştir. Hammadde kaynağını üretim aşamasına, onu da pazara garantili olarak bağlamışlardır. Hammadde- Üretim- Pazar zincirinin kontrolü Cumhuriyeti yönetenlerin yönetimindedir. *

Cumhuriyet'ten 1985'lere kadar olan dönemde; jeolog çekici kayaçla buluşurken ülke kalkınması, ülke çıkarları temel politika olmuştur.

2- 1980 öncesi dönemlerde jeologun çekicinin kayaçla buluşmasında ortaya çıkan politikada; Harun Karadeniz'in mühendisler söylemindeki ikinci yol anlayışı etken olmuştur.

3- Yine bu dönemde Prof. Dr. İ. Enver Altınlı hocamızın "JEOLOG MESLEĞİ AHLAK YASASI" ilkeleri egemendir.

4- "24 Ocak Ekonomik Kararları" ve bu kararların uygulama sopası olan 12 Eylül 1980 Amerikancı askeri darbe sonrası başlayan serbest piyasa ekonomisinde; özellikle yabancı sermayenin önündeki bütün engellerin kaldırılmasıyla birlikte Özal döneminde, 1985'te yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu ile çok uluslu şirketlerin maden ruhsatına sahip olma hakkını almalarıyla başlayan ve 1990- 2000'li yıllarda çok uluslu şirketlerin yerli ortaklarıyla beraber, yoğunlaşarak devam eden madencilik faaliyetleri ülke çıkarlarına dönük değildir. Yapılanların madencilikteki adı **hammadde madenciliğidir**, diğer bir tanımlamasıyla **sömürge madenciliğidir**. **Sömürge madenciliğinde sanayileşme, kalkınma yoktur. Sömürge madenciliği ile kalkınmış bir ülke de dünyada yoktur.**

Son sözler:

1985'lerden bu yana ülkemizde egemen olan sömürge madenciliğinde, jeologun çekicinin kayaçla buluşmasında ortaya çıkan politika ÇUŞ'lerin çıkarlarının gölgesinde kalmıştır. Düşündürücü olan budur ve sorun buradadır!

Bu anlamda konu JMO örgütlülüğünde bir tartışma sürecine alınmalı, Cumhuriyetin madencilik politikaları ruhu geliştirilmeli, çekiç-kayaç politikasında ülke çıkarları bilinci yükseltilmelidir.

Değerli hocamız Prof. Dr. İ. Enver Altınlı'nın "JEOLOG MESLEĞİ AHLAK YASASI" JMO'nun ANAYASA metni olmalıdır. "Jeolog Mesleği Ahlak Yasası" JMO'nun mevzuat ça-

lışmaları kapsamının sınırlarından kurtarılmasıdır.

Özellikle arkadaşımız **Şahin Şevki Bayraktaroğlu**'nun ısrarla vurguladığı MTA' nın "JEOLOJİ ENSTİTÜSÜ"ne dönüştürülmesi söylemi; JMO öncülüğü ve örgütlülüğüyle kamuoyu gündemine taşınmalıdır.

"Çekicimi taşa vurduğum anda, orada siyaset başlar", "Doğal kaynaklarımızın gerçek sahibi halkımızdır" söylemleri ve "Jeolog mesleği ahlak yasası" bir Anayasa metni olarak JMO'nun bütün etkinliklerinde yaşatılmalıdır.

Cumhuriyet dönemi madencilik temel politikası sadece dün değil, 21. yüzyılda da geçerlidir. Mesele dün yaşanmış olmasında değil, mesele dün ile bağlarının koparılmamasındadır. Bu anlamda sözü yurtsever şairimiz Nazım'la bitirelim; "Ne ah edin dostlar ne de hayıflanın, dünü bugüne bağlayın."

Kaynakça

- 1 Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi, sayfa108-109, Bilgi Yayınevi, Aralık 1987.
- 2 <https://odatv.com/altin-sari-vatan-dir-15081929.html>; <https://odatv.com/altin-konusunda-soygunun-boyutu-gorunen-den-cok-buyuk-12081909.html>
- 3 Türkiye Madenciler Derneği'nin yayın organı Sektörden Haberler, 2019, sayı177, Sf.116-124'te yayımlanmıştır.
- 4 Cumhuriyet gazetesi (30 Mart 2021)

* 1979-80 TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı